

**V. MİLLETLERARASI
TÜRK HALK KÜLTÜRÜ KONGRESİ
HALK MÜZİĞİ, OYUN, TİYATRO, EĞLENCE
SEKSIYON BİLDİRİLERİ**

T.C. KÜLTÜR BAKANLIĞI

KÜLTÜR BAKANLIĞI YAYINLARI : 1872
HALK KÜLTÜRLERİNİ ARAŞTIRMA VE
GELİŞTİRME GENEL MÜDÜRLÜĞÜ YAYINLARI : 248
SEMİNER KONGRE BİLDİRİLER DİZİSİ : 55

V. MİLLETLERARASI TÜRK HALK KÜLTÜRÜ KONGRESİ

HALK MÜZİĞİ, OYUN, TİYATRO, EĞLENCE
SEKSYON BİLDİRİLERİ

Ankara 1997

V. Milletlerarası Türk Halk Kùltürü Kongresi Bildirileri Ciltlerinde yayımlanan bildirilerin dil, imlâ ve ilmi sorumluluğu yazarlarına aittir. Bildirilerdeki görüşler Kùltür Bakanlığı Halk Kùltürlerini Araştırma ve Geliştirme Genel Mùdùrlüęünün görüşü anlamında yorumlanamaz.

ISBN: 975 - 17 - 1714 - 0

Kùltür Bakanlığı'nın 12.9.1997 tarih ve 3302 sayılı onayları ile
3000 adet bastırılmıştır.

İÇİNDEKİLER

CONTENTS

Sayfa / Page

III. - Seksiyon Çalışma Programı / IIIrd Section Working Programme	1
- Kongreden Fotoğraflar / Photographs From Congress	
Doç. Yusuf AKBULUT	9
- Tekerlemelerin Müziksel Özellikleri	
- Musical Characteristics of Rigmaroles.	
HAŞİM AKİF	16
- Doğu Rodoplar'dan Ezgiler	
- Folk Sangs From Eastern Rodophes	
Yrd. Doç. İsmail Hakkı AKYOLOĞLU	27
- Türk Halk Müziği Şairlerinde Tasavvuf Anlayışı.	
- The Understanding of Mysticism in Turkish Folk Poets.	
Yener ALTUNTAŞ	35
- Kaybolmakta olan Bir Kültür "Köçeklik"	
- A Culture Which is Disappearing "(Köçeklik Dancing Boy in Women Costumes)	
Halil ATILGAN	40
- Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgemizdeki Türkülerimizin Müzik Yapısı	
- Musical Structure of Folk Songs in Eastern and Southeastern Anatolia.	
Yrd. Doç. Dr. Gökten AY	52
- Halk Oyunlarını Halk Müziğini Sahne Sanatı Olarak Nasıl Değerlendirebiliriz.	
- How Can We Evaluate Folk Dance and Folk Music as a "Dramatic Art".	
Dr. Cengiz AYDIN	66
- Ülkemizde Halk Oyunlarında Kadrolaşma Sorunu.	
- Problem of Employment in Turkish Folk Dances.	
Doç. Dr. Hamza CAFEROV	73
- Nahçıvan da Halk Çalgıları Üzre Bir İncelemeler	
- A study 'on Folk Music Instrumental in Nahçıvan.	
Çağrıyar CUMAYEV	78
- Türkmen Enstrümental Saz Sanatı	
- Turkoman Instrumental Music.	
Ahmet ÇAKIR	82
- Araçla Oynanan Halk Oyunlarımız Üzerine Bir Atlas Denemesi	
- An Atlas Study On Folk Dances Performed By Instruments	

Hamit ÇİNE	100
- Boğaz Havaları ve Üç Telli Bağlama	
- "Boğaz" Songs and Three Stringed Lute.	
Melih DUYGULU	108
- Anadolu Abdallarında Müzik	
- Music in Anatolian Abdals (Wandering Dervishes)	
Savaş EKİCİ.....	122
- Gaziantep'te Kına Yakma Geleneği ve Kına Türküleri Üzerine Bir Araştırma	
- A study on Henna Folk Songs and Henna Tradition.	
Dr. Türker EROĞLU	142
- Halk Oyunlarının Bilim ve Sanatla İlişkisi.	
- Relationship between Folk Dances and science and Art.	
Mehmet ERTUĞ.....	149
- Karagöz'ün Kıbrıs Sosyal Yaşamına Etkileri	
- Influences of Karagöz on Social Life in Cyprus.	
Prof. Dr. Necati GEDİKLİ.....	153
- "Türk Pop Müziğinin Gelişim Sürecinde Geleneksel Halk Müzisyenimizin Ögelerinin Payı ve Önemi	
- The Role and Importance of our Traditional Folk Music Elements in the Development Process of Turkish pop Music.	
Mustafa GÖKÇEÖĞLU.....	161
- Gönyeli'de Kerem ve Misket Ayaklarıyla Söylenen Türküler	
- Folk songs in Gönyeli.	
Prof. Nazar GULLA.....	173
-Türkmen Halk Müziği Sanatının Özellikleri.	
- Characteristics of Turkoman Folk Music.	
Merdan GÜVEN	179
- Doğu Anadolu Halk Oyunlarına Coğrafyanın Etkisi.	
- The Influence of Geography on East Anatolia Folk Dances.	
Nimetullah HAFIZ.....	184
- Kosova'da Türk Düğün Oyunları.	
- Turkish Wedding Dances in Kosova.	
Fettah HALIKZADE	192
- Azerbaycan'da Yar-Yar Düğün Mahnıları"	
- "Yar - yar" Wedding Songs in Azerbaijan.	
Doç. Rauf KADİROV.....	204
- Türki Halklarda Çocuk Folklor Şarkılarının Çok Sesli Olarak Söylevi.	
- Polyphonic Interpretation of Children Folk Songs Amongst Turkish People.	

Murat KARABULUT	214
- Azerbaycan Toy Eğlenceleri ve Türkiye Varyantları Üzerine Bir Değerlendirme	
- An Evaluation On Azerbaijan Wedding Entertainments and Their Turkish Variants.	
Prof. Dr. Samir KAZIMOĞLU.....	220
- Türk Halk Oyunlarının Almanya'da Öğrenilmesi.	
- The History of Turkish Folk Dances Training in Germany.	
Orhan KURT.....	223
- Karagöz Nasıl Yapılır? Nasıl Oynatılır? 20 Asırda Neden Karagöz.	
- What is Karagöz Made? From How to Play Karagöz Why in 20th Century.	
Mustafa MUTLU	228
- Karagöz'ün Yurt Dışındaki İzleri	
- Traces of Karagöz in Abroad.	
Doç. Dr. Mahir NAKİP.....	239
- Karabağ Şikestesini ve Karabağı Havası.	
- The Melody of Karabağ.	
Özdemir NUTKU.....	247
- XIV. Yüzyıldan XVIII. Yüzyıla Kadar Bursalı Kıssahlar ve Meddahlar.	
- Meddahs (Public Story Tellers) of Bursa From 19 th Century to the End of 18th Century.	
Yrd. Doç. Hamit ÖNAL.....	259
- Bağlama'dan Derlenmiş Eserlerin Çalınış - Yazılış Farklılıkları.	
- Variations in Song Playing and Writing, Composed From Bağlama (Lute).	
Hasan Basri ÖNGEL.....	264
- Ritüel Kökenleri ve Folklorik Özellikleri Bakımından Köçeklik Geleneğimiz.	
- "Köçeklik" Tradition with regard to Ritnal Origins and Folk Dance Characteristics.	
Nebi ÖZDEMİR.....	279
- Türkiye'deki Halk Eğlenceleri ve Kış Eğlenceleri.	
- Winter Gatherings - One of the Folk Entertainment Types inn Turkey".	
Mevlüt ÖZHAN.....	292
- Türkiye'deki Dramatik Köy Seyirlik Oyunları Üzerine bir Atlas Denemesi	
- An Atlas Study On the Village Dramas Pergormerd in Turkey	

Özcan SEYHAN.....	314
- Gerali Türküsü Üzerine (Silifke Varyantı)	
- On "Gerah" Song (its Silifke Variant)	
— ○ János SÍPOS.....	328
- Çeşitli Türk Ezgileri Arasındaki İlişkiler	
- Relation Ships Amongst Various Turkish Songs.	
Dr. Gisela SULÍTEANU.....	344
- Çağdaş Etnomüzikoloji Alanında Türk müzikal Folkloru, Kuramsal ve Metodolojik Yönler	
- Turkish Musical Folkloro in the Field of Cantemporary Etnomusicology its. Theoretical and Methodological Aspects.	
Muzaffer SÜMBÜL.....	360
-Türk Halk Oyunlarının Yapısal Dinamikleri Üzerine Düşünceler: İç Yapı Dinamikleri	
- Views on the Structural Dynamics of Turkish Folk Dances, Dynamics of Inner Sturcture.	
Süleyman ŞENEL.....	372
- Türk Halk Müziğinde "Beste", "Makam" ve "Ayak" Terimleri Hakkında.	
- On the Concepts of "Ryhme, mode and Composition" in Turkish Flok Music.	
Ahmet ŞENOL.....	397
- Sosyal Çalışmalarda Halk Oyunlarının Rolü.	
- The Role of Folk Dances in Social Studies.	
Yrd. Doç. Dr. E. Ahmet TERZİOĞLU.....	405
- Halk Oyunları Oynayanlarda Görülen Bazı Şahsiyet Boyutları.	
- Some Dimensions of Personality to be Seen Performing Folk Dances.	
Doç. Yalçın TURA.....	415
- Türk Halk Müziğinde Karşılaşılan Ezgi Çizgilerinin İncelenmesi ve Sınıflandırılması.	
- Studying and Calssifying Song Lines Encountered in Turkish Folk Music.	
Özcan TÜRKMEN.....	431
- Emirdağ Türkülerindeki Kalıp Sözler - Deyimler.	
- Phrases and Cliché Remarks in Emirdağ Folk Songs.	
Şahin ÜNAL.....	475
- 1900-1950 yılları Arasında Halk Oyunları Üzerine Ülkemizde Yapılan Teorik ve Pratik Çalışmalara Genel Bakış.	
- A General Outlook to the Oretical and Pratical Studies on Folk Dances Country between 1900-1950.	
Prof. Dr. Ayhan ZEREN.....	497
- Türk Müziğinin Ana Yazı Dizisi Hakkında.	
- On the Major Order of Turkish Music.	

ÇEŞİTLİ TÜRK EZGİLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİLER

János Sipos

(MACARİSTAN)

1987 ve 1993 tarihleri arasında Türkiye'de geniş çaplı bir halk müziği derleme çalışması imkânına kavuşmuştum. Béla Bartók'un 1936 tarihli Türkiye derlemelerine⁽¹⁾ devam ederek benzer Macar ve Türk üslûplarını çoğaltmayı ümit ediyordum. Bu amaçla derlediğim 1400 ezgi yanında Türk araştırmacıları tarafından notaya dökülmüş yaklaşık 3500 ezgiyi⁽²⁾ incelemeyi geçirmiş bulunuyorum.

Sonuçta arkaik üç Macar halk ezgi üslûbunun benzerini Türk ezgi üslûpları arasında buldum. Bunlardan birisinin sekiz heceli serbest ritimli (parlando) ezgilerini Bartók daha 1936 yılında keşfetmişti. Yeni araştırmalara göre bu Macar üslûbu altı-, sekiz-, dokuz- ve on bir heceli; serbest ritimli ve giusto; iki-, üç-, dört- veya daha çok kesitli⁽³⁾ ezgiler de içerir. Benzer Türk üslûbun da aynı çok çeşitlilik karakterize ediyor. Türk ve Macar ağıtlarının yanında Türk ve Macar çocuk ezgilerinin benzerliğinin keşfini ve analizini önemli bir görev olarak üstlendim⁽⁴⁾.

Üstlendiğimi düşünüyorum. Elbette ki bu sonucabirden bire ulaşmadım. Söz konusu Macar ve Türk malzemeyi karşılaştırabilmek için önce Türk malzemesini sınıflandırmam ve bu sınıflandırma için en uygun prensipleri seçmem gerekiyordu. Müziksel sınıflandırma için müziksel prensiplerin kullanılması gerektiğinden, ezgilerin metinleri, türü, yöresi vb. hatta ezgi çizgilerindeki ufak tefek farklar da dikkate alınmamalıydı. Ezginin dizisini ve yapısını da her zaman ayırteci bir karakteristik olarak saymadım.

Sınıflandırma sırasında neleri dikkate aldığımı açıklamadan önce üzerinde durulacak ve sınıflandırmayı mümkün kılan bir olgudan bahsetmek istiyorum. Bu, incelediğim Türk ezgilerinin *inici* ve *düz* karakteristikler göstermesidir.

1) A. Adnan Saygun, Béla Bartók's Folk Music Research in Turkey, Budapest 1976

2) TRT Müzik Dairesi yayımları. Örneklerde THM Repertuar Sıra No: 2454'ün simgesi TRT 2454. Bu ezgileri, karşılaştırmanın kolaylaştırılması için, bazen biraz basitleştirilmiş şekilde yazıyorum.

3) Kesit: ezginin güftedeki bir dizeye karşılık olan bölümüdür.

4) János Sipos, *Similar Melody Styles in Hungarian and Turkish Folk Music*, IV. Milletlerarası Türk Halk Kültürü Kongresi Bildirileri Vol. III., Ankara 1992

János Sipos, *Török Népzene I.* (Türk Halk Müziği I.) Macar Bilimsel Akademi, Budapeşte 1994

János Sipos, *Török Népzene II.* (Türk Halk Müziği II.) Macar Bilimsel Akademi, Budapeşte 1995

İnici ezgilerin kesitleri temel olarak inicidirler daha doğrusu çıkıcı değildirler ve kesitlerin son seslerinden de inici dizi meydana gelir. Böylece sürekli iniş, çoğunlukla kesitlerin sonu ve takip eden kesitin başlangıcı arasında bozulur. Ezgilerin başlangıcında küçük bir iniş sıkça görülür (örnek 8b) veya ezgi karar sesiyle başlayabilir ve bir süre orda kalıp yukarıya sıçrar (örnek 8a). Bu iki olgu ezgilerin inici karakterini değiştirmiyor.

Ezgilerin diğer bir karakteristiği ise *yanaşık perde* kullanmalarıdır: Tarafımdan incelenmiş olan ezgi kesitleri içinde en çok birli, ikili ve daha seyrek olarak üçlü aralık bulunmaktadır. Eğer karar sesinde başlayan, oradan yukarıya sıçrayan (örnek 8a) ve 7. ile 5. derecelerde hareket eden ilk kesitleri (örnek 8b) dikkate almazsak, o zaman bir ses üzerinde veya bir ses çevresinde hareket eden *düz* ilk kesitlerin sayısı oldukça büyüktür. Dörtkesitli ezgiler söz konusu olduğunda ikinci, üçüncü ve dördüncü kesitin hareketleri de genel olarak *düz* bir iniştir.

Yukarıdaki düşüncelerden sonra tekrar ezgilerin sınıflandırılmasına dönelim. Benzer ezgilerin gruplara (yani ezgi tiplerine) ayrılması sırasında en önemli sorun şudur: aynı ezgi grubuna sokabilmek için ezgilerin hangi karakteristiklerinin benzermesi lazım. Eğer fazla karakteristiği dikkate alırsak, hemen hemen her ezgiyi ayrı bir tipe sokmamız gerekebilir –eğer sadece bir, iki karakteristiği göz önünde tutarsak, o zaman da birbirine hiç benzemeyen ezgiler de aynı tip içerisine girebilir. Sınıflandırma sırasında benim tarafımdan önemli tutulan karakteristikleri tek tek gözden geçirelim.

a) *Dizinin türü*. Türk ezgilerinin büyük çoğunluğunun dizisi *La-si-do-re-mi-fa-sol-la'* veya bu dizinin bir kısmıdır⁵⁾. Uygun bir transpozisyondan (göçürümden) sonra en çok ezginin karar sesi *la'*'dir, bunun dışında karar sesi *do* olan ezgilerin sayısı da oldukça büyüktür. İlk aşamada karar sesi *la* olan ve karar sesi *do* olan ezgileri ayırt ettim ve onları ayrı inceledim.

b) *Kesitlerin son sesi*. İki kesitli ezginin ilk kesitinin son sesi ve dörtkesitli ezginin ikinci kesitinin son sesi (ana durak sesi) çok önemlidir. Ezgi burada yarı yolda, genellikle uzun bir ses veya bir ara yardımıyla duruluyor. Dörtkesitli ezgilerde ikinci kesitin son sesinden sonra önem olarak birinci, sonra da üçüncü kesitin son sesi geliyor (yardımcı durak sesleri).

c) *Kesitlerinin uzunluğu*. Ezgilerin metinleri genellikle yedi, sekiz ya da on bir hecelidir veya bu hece sayılarının birisine geri götürülebilir. Bunun dışında daha az sayıda beş, altı ve düzensiz hece sayısı da bulunuyor. Buna göre kesitlerinin uzunluğunu üç kategoriye ayırıyorum: *küçük* (5-6-7-8 hece, iki ölçü), *tripodik* (on bir hece, üç ölçü) ve *büyük* (on bir hece, iki veya dört ölçü).

d) *Ezgiler içindeki müziksel birimlerin sayısı*. Kesitleri A ve B harflerle işaret edersek, o zaman çok ezginin yapısı AB, AAB, ABB, AABB, AAAB, ABBBB* ile karakterize edilebilir, demek ki pek çok Türk ezgisi iki müziksel düşünceden meydana geliyor. Eğer iki

5. Dizinin ikinci derecesi daha sık (*si bemol 2*, *si bemol 3* yada *si bemol*), altıncı derecesi ise daha seyrek olarak (*fa diyez*) değişiyor.

*) ya da ABk B, ABBk B vb.

kesitin içeriği aynı ise, bu iki çekirdekli formları aynı tipe sokuyorum. İki çekirdekli ezgilerin dışında yapısı ABCB, AABC, ABBC ve daha seyrek olarak ABCD ile karakterize edilebilir dörtkesitli ya da dörtkesitli ezgiye geri götürülebilen ezgiler de gayet çok bulunuyor. Kesitlerinin sayısı üç veya dörtten fazla olan ezgi ise pek az vardır.

e) *Kesitlerin yüksekliği*. Düz ve inici ezgiler ile kesitlerin yüksekliğini şöyle belirleyebiliriz: Kesit bir ses üzerinde dolaşıyorsa, o zaman kesitin yüksekliği bu sesin derecesidir; inici kesitlerin yüksekliği ise kesitin başlangıç derecesidir. Bu kavramların aydınlatması için aşağıdaki ağıtı inceleyelim.

Örnek 1 Ağıt Denizli'nin Alaattın kasabasından(6). Kaynak kişi: Uman Ok (72). Derleme tarihi: 1989. (No 53)

Ağıtdaki hareketler düz sayılır, çünkü en karakteristik aralık birli ve ikilidir. İnici karakteri ise birinci kesitin temel olarak 5. derecede dolaşması gösteriyor. İkinci kesit de düz ve inicidir.

Sınıflandırma için bu ezgiden neyin önemli olduğunu 4, t2, 5 formül ile gösterebiliriz. Bunun anlamı: birinci kesitin son sesi 4. derecededir, ezgi tripodiktir (üç ölçülü), ezginin 2 kesiti vardır ve birinci kesitin yüksekliği 5'tir. Formülü, 4, t2, 5 olan her ezgiyi şimdi bir dosyaya koyup onlarla bir ezgi tipi olarak çalışabiliriz.

Ezgi tiplerinin oluşturulmasında bana en çok ortak (ya da birbirine yakın olan) durak sesler, ezgi kesitlerinin uzunluğu, kesitlerin sayısı ve birinci kesitin yüksekliği yardımcı oldular. Bu karakteristikleri ortak olan ezgiler gerçekten benzerdir ve onlar homojen bir ezgi tipi olarak sayılabilirler. Bir ezgi tipinin somut ezgilerini aynı müziksel düşüncenin biraz farklı gerçekleştirilmesi olarak sayarsak, her ezgi tipini, içindeki somut ezgilerinin ortak melodik özünü temsil eden *merkezî ezgi* ile karakterize edebiliriz.

Örnek olarak yüksekliği ve birinci kesitinin son sesi 3 olan, uzunluğu ise küçük olan, ikikesitli ezgilerin *merkezî ezgisine* bakalım. Ezginin birinci kesiti 3. derecede (ya da çevresinde) dolaşıyor ve orada duruyor. İkinci kesit ise 3-5. derecelerden düz şekilde iniyor.

Örnek 2 Yüksekliği ve birinci kesitinin son sesi 3 olan, uzunluğu ise küçük olan, ikikesitli ezgilerin *merkezî ezgisi*

Merkezî müziksel düşüncenin gerçekleştirilmesinden çok renkli bir tablo meydana geliyor, ama bu 'variantlar' arkasında ezgilerin benzerliği göze çarpıcıdır. Aslında çok basit olan merkezî ezgi özellikle somut ezgilerin ikinci yarısında büyük değişiklik gösteriyor.

Örnek 3 Yüksekliği ve birinci kesitinin son sesi 3 olan, uzunluğu ise küçük olan, ikikesitli ezgilerin bir kaç *somut ezgileri*

(6). Birinci örnekte bazı Macar ağıtlarına benzer bir Türk ağıdı, sekizinci örnekte ise Macar *pentaton resitatif* üslubuna uyan bir Türk ezgiyi gösteriyorum.

Yukarıda bir ezgi tipinin somut birkaç ezgisini incelemiş ve somut ezgilerden bir ezgi tipinin nasıl meydana geldiğine dair bir örnek görmüştük.

Şimdi bazı ezgi tipleri arasında bağlantı olup olmadığını inceleyelim. Malzemenin dikkatle gözden geçirilmesinden sonra öyle görünüyor ki, örneğin uzunluğu veya biçimi farklı olan ezgiler arasında –en azından bazı özel şartlar altında– ilişkiler bulunabilir.

a) Eğer ezginin kesitleri aynı sesde sona eriyorsa, o zaman birkesitli ve ikikesitli biçimleri karşılaştırabiliriz. Çünkü bu durumda ikikesitli biçim (örnek 4b) birinci kesitinin sonunda kapanıyor ve buraya kadar birkesitli biçim ile (örnek–4a) aynı sayılır. İkinci kesit ise genellikle dramatik bir değişiklik göstermez.

Örnek 4 Benzer bir- ve ikikesitli ezgiler

b) Eğer dörtkesitli bir ezginin üç kesiti de *1a* sesinde sona eriyorsa, o zaman bu ezgi ikikesitli bir ezgiye geri götürülebilir. Örneğin üç kesitini de *1a* sesiyle kapatan ve bir sesi *n* derecesinde olan dörtkesitli ezgiler (örnek–5b) birinci kesitin *n* derecesinde kapatan ikikesitli ezgilerle (örnek–5a) aynı ezgi sınıfına sokulabilir.

Örnek 5 Benzer iki-ve dörtkesitli ezgiler

c) Buna benzer şekilde ikinci kesitleri *1a* sesinde, birinci kesitleri *n* derecesinde, üçüncü kesitleri ise *m* derecesinde kapatan dörtkesitli ezgiler (örnek–6b) birinci kesiti *n* veya *m* derecesinde olan iki kesitli ezgilerle karşılaştırılabilir (örnek–6a).

Örnek 6 Benzer iki- ve dörtkesitli ezgiler

d) Uzunluğu küçük ve uzunluğu büyük ezgiler arasında olan tripodik ezgileri (örnek–7b) çoğu kez durak sesleri ve ezgi çizgisi benzer ve uzunluğu büyük olan tiplerle aynı sınıfa sokabiliriz ve onları bazen uzunluğu küçük olan ezgilerle de karşılaştırabiliriz (örnek–7a).

Örnek 7 Uzunluğu küçük olan ve tripodik ezgiler arasındaki benzerlik

e) Dört ölçülü uzun bir kesiti ortadan bölersek, iki kısa kesiti elde ederiz. Böylece uzunluğu büyük birkesitli ezgileri ikikesitli ezgilerle, uzunluğu büyük ikikesitli ezgileri (örnek–8a) ise uzunluğu küçük olan ikikesitli ezgilerle (örnek–8b) karşılaştırabiliriz.

Örnek 8 Uzunluğu büyük olan ikikesitli ezgiler ve uzunluğu küçük olan dörtkesitli ezgiler arasındaki benzerlik

f) Durak sesleri, yapıları ve kesitlerinin yüksekliği temel benzerlik gösterirse, uzunluğu büyük olan dörtkesitli ezgileri (örnek–9b) uzunluğu küçük olan dörtkesitli ezgiler ile karşılaştırabiliriz (örnek–9a).

Örnek 9 (a) Uzunluğu küçük olan dörtkesitli ezgiler ve (b) uzunluğu büyük olan dörtkesitli ezgiler arasındaki benzerlik

Yukarıdakilere göre dörtkesitli ezgilerin bir kısmını da iki kesitli ezgilere geri gö-

türebiliriz. Doğal olarak dörtkesitli ezgileri ayrı, dörtkesitli olarak da incelemiz gerekiyor.

Sonuç olarak ana durak sesi 3, yüksekliği 4, uzunluğu ise küçük olan ezgilerin tiplerini gösteriyorum. Bunun yardımıyla farklı biçimler ve uzunluklar arasındaki ilişkiler ve komşu tipler arasındaki bağlantıları inceleyebiliriz.

Örnek 10 Ana durak sesi 3, yüksekliği 4, uzunluğu ise küçük olan ezgilerin tipleri

Böylece benzer tipleri de birleştirebiliriz ve son örnekte merkezî ezgi artık 76 tane ezgiyi temsil eder. Bütün bunlar malzemenin analizini, tiplerini daha geniş ezgi sınıflarına ve ezgi üslûplarına sokulmasını mümkün kılar.

Ezgilerin kaynakları:

No = Sipos János: Török Népzene I-II kitabındaki ezgi numarası

TRT = TRT Müzik Dairesi yayınlarındaki ezgi numarası

Örnek 1 = No 53

Örnek 3a = TRT - 1088, 3b = TRT - 2126, 3c=TRT-406, 3d=TRT-843, 3e=TRT-2581, 3f=TRT- 3127, 3g=TRT-1026, 3h=TRT-648

Örnek 4a = TRT - 1685, 4b = TRT - 1669

Örnek 5a = TRT-1120, 5b = TRT - 2365

Örnek 6a = TRT-198, 6b=TRT-3161

Örnek 7a = TRT-2266, 7b=TRT-740

Örnek 8a = TRT-1925, 8b=TRT-1325

Örnek 9a=No 159, 9b=No 169

Örnek 1 Düz ve inici ezgi: 4, t2, 5

$\text{♩} = 138$

Be-nim de di-le - di-ği-mi ba-na of ver-se-ler,

Şudünya-da güzel-li - ği ol-maz mı, olmazmı, nof.

Örnek 2 Yüksekliği ve birinci kesitinin son sesi 3, uzunluğu ise küçük olan iki kesitli ezgilerin merkezi ezgisi

Örnek 3 Yüksekliği ve birinci kesitinin son sesi 3, uzunluğu ise küçük olan iki kesitli ezgilerin bir kaç somut ezgisi (3. k2, 3)

Birinci kesitler // İkinci kesitler

a)

b)

c)

d)

e)

f)

g)

h)

Örnek 4 Benzer bir- ve iki kesitli ezgiler

a)
Şu da-ğın ar - dımeşe, el - ma-lı dağ

b)
Tel-logider, yan gider, Tel - lo, Açmayaram kangider, Tel - lo.

Örnek 5 Benzer iki- ve dört kesitli ezgiler

To - ka - ta gi - de - mi - yom, Ya - rim sa - na fis - tan a - la - yım.

Yol gi - der mi gi - der mi de, Bi - yim bö - yük li - ma - na,

Ne ben öl - düm kur - tul - dum da, Ne sen gel - din i - ma - na.

Örnek 6 Benzer iki- ve dört kesitli ezgiler

6 a)

Or - ta - ca - da e vi - miz, Su - ya düş - tü se - vi - miz, sevi - miz.

6 b)

O - ku - dun mu gü - ze - lim, Ki - ta - bın - da he - ce - yi,
El - ler al - dı ya - ri - ni de, Ben al - dım ke - men - çe - yi.

Örnek 7 Uzunluğu küçük olan ve tripodik ezgiler arasındaki benzerlik

a)

Çıktım, yay-la - la - rı gez-dim, La - le - lerden mer - can diz - dim.

b)

Koyun seni güde gü-de ge-tir-dim, Getirdim de ağ ku - zu na ye-tir - dim.

Örnek 8 Uzunluğu büyük olan ikikesitli ezgiler ve uzunluğu küçük olan dört kesitli ezgiler arasındaki benzerlik

a)

A

Gi - de gi - de bir sö - ğü - de da - yan - dım, da - yan - dım

B

O sö - ğü - dün al - la - rı - na bo - yan - dım, bo - yan - dım.

b)

A

Ne - ren ağ - rur, ne - ren ağ - rur, Oy ba - şım ağ - rur ba - şım

B

Ba - şı - na i - laç a - la - yım.

c

Ya - rın çar - şı - ya va - ra - yım, Ba - şı - na i - laç a - la - yım.

D

Ba - şı - na i - laç a - la - yım.

Örnek 9 (a) Uzunluğu küçük olan dört kesitli ezgiler ve (b) uzunluğu büyük olan dört-kesitli ezgiler arasındaki benzerlik

a)

Çık-tım Ko - zan' - in da - ğı - na,
De - mir at - tım dost ba - ğı - na,
A - şı - ret - ten im - dat ol - maz, bey - ler a - man,
Kaç, gur - tul, ya - rı - da bı - rak.

Örnek 9b

b)

♩ = 152

Ka-di-ri Mev-lâm sen-den bi-ri-di-le-ğim var,
Mih-net i-le ve-ril - mi-şi ne ey - le - yim,
Ben suf - ra is - te - rim heç el sun - ma - dık,
Ön-den ö-ne sü - rül - mü-şü ne ey - le - yim.

Uzunluğu küçük olan iki kesitli tip (3, k2, 4)

Uzunluğu büyük olan bir- ve ikikesitli tipin ilk kesiti (1.3, n1-2, 3-4-5)

Uzunluğu küçük, biçimi ABBC olan dörtkesitli tip(1.3, k4, 4)

Uzunluğu küçük, biçimi AABC olan dörtkesitli tip (3.31, k4, 3-4-5)

Uzunluğu büyük, biçimi AABA veya AABC olan dörtkesitli tip (1.13-1.14, t4-n4, 7-8)

